

1. POTOCZNY (94) ai

Oba o jasne.

comp potoczni(e)jszy (1).

sg m N potoczny (2). ◇ *G* potoczn(e)go (2). ◇ *D* potoczn(e)mu (1). ◇ *A* potoczny (2). ◇ *I* potocznym (1). ◇ *L* potocznym (3). ◇ *f N* potoczna (3), potoczn(a) (2). ◇ *G* potocznój (10); -ej (8), -(e)j (2). ◇ *A* potoczną (12). ◇ *I* potoczną (1). ◇ *L* potoczn(e)j (9). ◇ *n G* potoczn(e)go (1). ◇ *A* potoczn(e) (1). ◇ *pl N subst* potoczné (2); -é (1), -(e) (1). ◇ *G* potocznych (18). ◇ *A* [*m pers* potoczn(e).] *subst* potoczné (12); -é (3), -e (1), -(e) (8); -é *OrzJan*, też *Calep*; -é : -e *SarnStat* (1:1). ◇ *L* potocznych (12).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde także XVII – XVIII w.*

1. *Zwykły, codzienny; caeterus, communis, consuetus, circulatorius, familiaris, gregalis, gregarius, in usu positus, moribus constitutus, ordinarius, pervulgaris, pervulgatus, planipes, plebeius, popularis, quotidianus, solennis, solitus, suetus, tralatitius, tritus, trivialis, usitatus, usurpatus, vernaculus, vulgaris, vulgatus Cn* (54) : *Górndworz* V6v; Formularz Arend potocznych niżéy z naydziefz, *tit. Infcriptiones. SarnStat* 90, 424; defekty R.P. náłzey o obliwie dolegájące/ ná fwyh mieyfcách *ex occasione* przypominác będzimy. [...] Przelstrogí duchowne miedzy rodzicámi á potomstwm ich/ ná kazánia potoczne záchowuiác *PowodPr* 58; *CiekPotr* 23; Z czego baczyć káždy może/ co to iest mieć mądrość/ [...] wieczną onę y nie ftworzoną; z ktorey y tá potoczna náłzá/ iáko świecá z niey zápalona pochodzi *SkarKazSej* 658a; Bo tákowa rzecz [z *szkodą drugiego człowieka swój pożytek mnożyć*]/ naprzod pfuie to potoczne życie y towarzyftwo ludzkie. *KlonWor ded* **3v; [*CerGór* 20; W ROzmowach potocznych [...] bywało to częfto/ iż fye im niektóre [rzeczy]/ którem powiádał/ zdály coś nie od rzeczy *JanWróz* 3; Po práwie Bożym [...] náftępuią práwá Koronné piáné, potrzebne bárzo: ták z ftrony ípráwiedliwósci y pokoiu, iáko z ftrony rządów potocznych y ípraw ludzkich. *JanStat* **4v].

W przeciwstawieniu: »potoczny ... osobny« (1): Przydáne iest krotkie opisánie nabożeńftwá RZYmkiego/ pierwey potoczney: á potym o obnego w przelstży Iubileufz [...] pokazánego. *ReszPrz kt.*

W charakterystycznych połączeniach: *potoczna(-y, -e) arenda, dochody, kazania, mądrość, nabożeństvo, rozmowy, rzády, służba, wczas, wojna, życie.*

Wyrażenia: »potoczna [= nieuczona, niewykwintna] łacina« [*szyk* 1:1] (2): *GrzepGeom* L2; Aż mi grzmi we łbie tá Láciná fkoczna/ Bo foremnieyfa niż náłzá potoczna. *KlonFlis* H3v.

»rzecz(y), sprawy potoczne(-a)« [*szyk* 10:3] (9:4): Bo nas [*mówi Starość, osoba dramatu*] Pan bog Vczciwofcia obdárzył/ byfmy prawdę ználi/ W ludzkie ípráwy potoczne/ dobrze vgadzáli *BielKom* B2v; *KrowObr* 53; *BielKron* 32; który [*Sokrates*] rádži Geometryéy fye vzyć tylé ilé potrzebá iest do rzeczy ototyh potocznych/ iáko do mierzánia ról/ Imienia/ etc. *GrzepGeom* B2v; *CzechRozm* 245v; *Paprpán* L, R; Y niemoże to być/ áby ci ktorzi miedzy fobą niezgodni fą/ [...] mogli ták w Rzeczyppolitey iáko też w domowych potocznych ípráwách [*inter privatos*] zgodę y pokoy poftánowić. *ModrzBaz* 27; *CzechEp* 163; dobrym ie zdrowiem/ y fzczęśliwym potocznych rzeczy poftępkem opátrzywfzy/ rácz zaráz łáfką twą y Chrześcijánfkimi cnotámi tu obdarzyć *LatHar* 629,

76, 507, 663; [Iż człowiek poki tu w tym żywoćie ieft/ przez wolny rozmyłł fwoy/ thák w íprawach zbáwiennych iáko y w potocznych/ może być z dobrego złym *WizFaleczDucha* L3v].

Zestawienie: »obrona potoczna« = *stała wojenna siła zbrojna na południowo-wschodniej granicy Rzeczypospolitej, również podatek przeznaczony na utrzymanie tego wojska* [szyk 26:5] (31): Dzień ś. Szczepana w sobotę posłowie namawiali naprzod o tym jesliżby wedle zdania a rady panow mieli o obronie potocznej radzić, opuściwszy obronę domową. *Diar* 43, 26, 27, 39, 43, 62, 79; To tedy ruńczenie [pospolite] wedle Státutow/ ná oštátnią potrzebę Krol Polłki chowác będzie: mówmy teraz o tey obronie potoczney/ ktorey Polłka Korona vštáwicznie potrzebuie *OrzRozm* V, V v; zá pilnym á všílnym folicitowaniém Połłów ziemłkich o poštánowaniu obróny potoczney tákowéy/ któraby rok od roku ná gránicach Koronnych dżierzána bydź miáłá/ tedy my z łálki náłszéy królewłkiéy/ [...] pozwalamy tego/ áby czwarta część wśytkich dochodów *totius corporis Regni*, ku štołu náłzemu należących/ byłá ná obronę potoczną obróconá *SarnStat* 102; O pozwoleniu czwartéy części ná obronę potoczną. *SarnStat* 359, 2, 103 [2 r.], 130 [2 r.], 175, 359 [2 r.] (22).

Szereg: »docześny i potoczny« (1): iż łtych rzetzy dotześnych y potocznych / kthore fię dzieią pod flońcem/ rozumem przyrodzonym żądny tżłowiek niemoże wiedzieć *KrowObr* 53.

2. *Bieżący, wynikły z aktualnych potrzeb i sytuacji* (28) : táže [mocq] kołcyoł [...] potoczne wątpliwóci w wyerze y íprawye krzełciyáńłkyey rozwyęzował *KromRozm* II v4v, e; *KromRozm* III H6v; *WierKróc* B2v; kto nád Cápiłtraná [...] pilniéy chował práwá? kto przymiérza/ y wśyłtki inśzé powinności potoczne/ którými żywot ludzki/ y rząd iego łtoi? *OrzJan* 120.

W charakterystycznych połączeniach: potoczne powinności, prawa, wątpliwóci (3).

Wyrażenia: »potoczne potrzeby« [szyk 3:1] (4): *KromRozm* II h2; *KromRozm* III C4; áby ón [pisarz] potoczne potrzeby w téy mierze ták ná Podwodę/ iáko ná łtráwę [...] / bez miełżkánia vštáwicznie odpráwował *SarnStat* 973, 411.

»potoczne sprawy, rzeczy« [szyk 1:1] (1:1): *Commentariensis* – Píłsarz potoczne íprawij wk łziegi [!] vwodzącij, ij ichłtrzegacij. *Calep* 222b; *Ignorantia non facit peccatum*. To fie rozumieć ma o ignorántiiéy potocznych rzeczy: ále nie o ignorántiiéy práwá przyrodzonégo. *SarnStat* 1272; [*KmitaŻyw* A2v].

Zestawienie: »potoczny sąd« = *sąd w sprawach majątkowych, powoływany poza stałymi terminami, zależnie od napływających spraw* [szyk 10:2] (12): Potoczne łády o ruchome Imienie. *GroicPorz* m marg; ku tákiemu Potocznemu Sądowi/ dofyć ieft dwa álbo trzey Przyłyeźnikow z Woytem *GroicPorz* mv, m, nn3v [3 r.]; zaś drudzy [sędziowie] łá co główne wyłtępki łádzá/ á kaźni ná złe ludźi łtánowią: drudzy záśię mieyłkie íprawy á potoczne łády [*alii de urbanis et forensibus rebus tractant*] odpráwuią *ModrzBaz* 89v.

~ *Szeregi:* »potoczny sąd albo potrzebny« (3): iefliby Sąd był nie w then dzień/ ktory ieft Wyłóżonemu Sądowi náaznáczony/ ále s potrzeby/ (kthory Sąd póspolicie zowá potocznym álbo potrzebnym) tedy Sędźia inny póstępek będzie chował. *GroicPorz* I2, i, m.

»potoczny sąd albo (jako i) wyłóżony« [szyk 1:1] (2): gdy ktho pozwány ná wyłóżony álbo potoczny łąd nie łtanie/ ile kroć niełtawa/ tyle winę wyłżłzey opisáną przepada *GroicPorz* c3v, mv. ~

α. *Derywaty kompleksowe od zestawienia »sąd potoczny«* (4) :

Wyrażenie: »sprawy, kauzy potoczne« [szyk 3:1] (3:1): bez których [urzędników koronnych] rady y wiadomości/ nic my y potomkowie nászy czynić nie mamy ani będziem mogli w íprawách potocznych (niewzrułzájąc nic léymowych.) *SarnStat* 39, 162, 571, 1157.

Szereg: »tak potoczny, jako dotkliwy [= kryminalny]« (1): O Prokuratorfkiéy władzéy, w połtępowaniu w íprawách, ták potocznych, iáko dotkliwych. *SarnStat* 571.

a. Zdarzający się (o ludziach) (1): nic więczyey powinności ná Krolá íwego nie włożywłzy/ tylko áby im práwá ich [...] dzierzál/ wewnętrzną íprawiedliwość czynił/ á bronił od potocznego nieprzyiacielá. *LeszczRzecz* A2v; [w tymże roku na wszytkie potoczne goście, sługi IMOści, rzemieśniki i insze extra ordinationem wyszło słodu jęczmiennego kor. 20 *InwBiskWłocł* 1582 145].

3. Mniej ważny, drugorzędny (8): *BielSpr* 17v; y vwoiennych potrzebach [za życia króla Zygmunta Augusta] Pan Bog was ízczeńścił [tu wyliczenie zwycięskich wielkich bitew]. [...] Niewípominał inízych porażek potocznych ktore odniołá Mołkwá wiele kroć wyfláńciech. *BiałKaz* L4.

W przeciwstawieniu: »główny ... potoczny« (1): żeby pan obrał drugą mnieýfzú rádę/ ktora by íe nie w wielkich á głównych/ ále w domowych/ á pothocznych rzeczach s ítárzym kołem porozumiewáá *GórnDworz* Hh5v.

Wyrażenie: »potoczne rzeczy« [szyk 3:3] (6): záíę Apokryfá y ty o ktorych nie íełt pewna wiadomość/ y tylko w rzeczach tych pothocznych íá przyięte/ ósobnochmy íe do inízych kfiąg włożyli *BibRadz* *5v; *GórnDworz* Hh5v; *CzechRozm* 138v; Papierz około potocznych rzeczy omylic íię może/ ále około wiáry nigdy. *SkarŻyw* 213 marg; *CzechEp* 163; *SarnStat* 1272.

4. Obecny, terażniejszy (2):

W połączeniach szeregowych (2): W tym zakonye áłbo pímye śwyętym íá nye tylko przykazánya y zákazánya/ ále y obyáwyeny/ ták przyízłych yáko przeízłych y potocznych rzeczy/ to yełt ípraw bożych około ítworzenya y rządzénya śwyátá *KromRozm II* i4v, pv.

[**Wyrażenie:** »rok potoczny«: gdy częłto á zwłászczá íeśieni [znaki] ná powietrzu widáne bywáią/ pospolicie roku potocznego/ á niekiedy theż przyízłego/ morowe Powietrze obiecuią. *SchneebAnt* C4v.]

5. Dotyczy kolejności chronologicznej (2):

Wyrażenie: »sprawa(-y) potoczna(-e)« [szyk zmienny] (2): *StryjKron* 81; *Chronica* – Kronika, kfziega maiąca wfobie íprawi potoczną. *Calep* [191]a; [ácz záprawdę ktokolwiek dzieie Litewfkie w ony czálly znáczył/ y połtępkim czálłow/ y potoczney íprawy porządkiem zmylił [...] *StryjKron* 634].

6. [Prawdopodobnie: Swój (tj. polski), nie cudzoziemski]: jeśliby inszy pan beł, panowie Polacy z Turczynem nie ujdą walki, na którą potrzeba pana potocznego, a [nie] Niemca *PismaPolit* 362.]

7. [Nadający się do toczenia, obracania po okrągłym obwodzie; volubilis Cn]: ten [dom Boga] buduią z kámieniá wielkiego (marg) Albo mármorowego ále wláfnie potocznego to íełt ktorego niełza podnieść áż mułi toczyć [...] (–) *BudBib* 1.Esdr 5/8 (Linde).]

Synonimy: 1. powszedni, zwyczajny, zwykły; 2. potrzebny; a. nachodzący, trafiający się; 4. dzisiejszy, obecny, terażni, terażniejszy; 5. kolejny.

Cf NIEPOTOCZNY

KW, ZCh